

Koje su novine u Nacrtu zakona o VOA i VBA?

Predrag Petrović, Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Ključne reči: službe, vojska, agencije, vojnobezbednosna, vojnoobaveštajna, zakon, ministarstvo odbrane, kontrola, nadzor, generalni inspektor
Citiranje: Predrag Petrović. 2009. *Koje su novine u Nacrtu zakona o VOA i VBA.* [e-book] Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

Preuzeto iz „Večernjih novosti“, 30. jun 2009. godine

U radu vojnih službi bezbednosti, predviđenih Nacrtom zakona o Vojnobezbednosnoj (VBA) i Vojnoobaveštajnoj agenciji (VOA), čiju je radnu verziju sačinilo Ministarstvo odbrane, sadrži se više novih rešenja koja će izazvati pažnju u stručnoj javnosti.

Tako će informacije prikupljene tajno, praćenjem, nadzorom ili prisluškivanjem, Vojnobezbednosna agencija (VBA) moći da koristi direktno ako je ugroženo Ministarstvo odbrane ili Vojska Srbije. Do sada su ti podaci mogli da se koriste samo tokom sudskih postupaka.

Prikupljanje podataka, međutim, i dalje neće biti moguće bez odobrenja Vrhovnog suda Srbije, a nadzor nad vojnim bezbednosnim agencijama, prvi put, obavljaće generalni inspektor.

Cilj novih odredbi je da se temeljno uredi nadležnosti, ovlašćenja, nadzor i način kontrole rada VBA i VOA. Izričito je predviđeno da VBA može da tajno dobijene informacije koristi preventivno, za razliku od dosadašnje prakse prikupljanja podataka samo za procesuiranje na sudu. To je do sada bila suština najvećeg broja primedbi i iz same VBA. Služba je bila "vezana" starim rešenjem, jer nije na pravi način koristila svoja saznanja.

Najvažniji problem koji bi ovaj zakon trebalo da uredi jeste odnos agencija prema izvršnoj vlasti i uspostavljanje mehanizma kontrole nad njihovim radom. Nacrt, tako, izričito kaže da su VBA i VOA organi uprave u sastavu Ministarstva odbrane, koje su u svom radu - samostalne. Direktore agencija postavlja i razrešava predsednik Republike, na predlog ministra odbrane.

Prema nacrtu, kontrola i nadzor rada VBA i VOA biće organizovana na više nivoa. Najviši stepen kontrole imaće Narodna skupština, kao i Vlada preko Ministarstva odbrane. O radu službe najdirektnije će brinuti inspektor zajedno sa unutrašnjom kontrolom Agencija.

Preuzeto iz „Blica“, 13. jul 2009. godine

Pojedini zaposleni u vojnim službama bezbednosti u proteklih dvadeset godina retko su pozivani na odgovornost. Prekoračenje nadležnosti i povezanost sa kriminalnim organizacijama pratile su rad vinovnika afera koje su privlačile značajnu pažnju javnosti.

Problem kontrole aktuelizovan je nacrtom Zakona o VOA i VBA. Razloge zbog kojih je kontrola i odgovornost ovih službi zabranjena tema, treba tražiti i u prirodi posla kojim se bave. Zbog principa tajnosti na osnovu kojeg sve službe bezbednosti u svetu rade, veoma je teško kontrolisati njihov rad. Deo razloga valja tražiti i u tome što pripadnici službi poseduju dosta tajnih informacija, te znaju ko ima „putera na glavi“. To pomaže da se oni koji bi trebali da pokrenu procese od toga ustručavaju. Zakon o VBA i VOA uređuje unutrašnju kontrolu, odnosno kontrolu službi od strane izvršne vlasti. Glavni organ je Generalni inspektor kog postavlja Vlada na period od pet godina, a na predlog ministra odbrane kome je i odgovoran.

Da bi Generalni inspektor mogao efektivno da ispuni sve zadatke, neophodno je da ima mogućnost potpunog uvida u izveštaje i dokumenta agencija, da ima pravo da obavlja razgovore sa čelnicima i službenicima bezbednosno-obaveštajnih službi, te da su agencije dužne da omoguće pomenute postupke i radnje kontrole.

Međutim, Nacrtom zakona ovako nešto nije predviđeno. U Nacrtu zakona se doduše kaže da „način vršenja unutrašnje kontrole VBA i VOA, kao i druga pitanja od značaja za rad generalnog inspektora propisuje ministar odbrane“. Međutim, najveći problem predstavlja primena zakona. Ni pripadnici opozicije ne koriste mehanizme kontrole službi kako bi napadali vlast, već se tim problemima bave na estradni način.

Novi zakon je pozitivan, ali ne i dovoljan korak. Dosta toga što je od suštinske važnosti, ovim Nacrtom zakona je ispušteno, što je pokazala i javna rasprava koja je u toku.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd

Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334

Email: office@bezbednost.org

Web: www.bezbednost.org